

YURAK ISHEMIK KASALLIGIGA CHALINGAN BEMORLAR HISSIY HOLATIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR

D.B.Haydarova¹

1. "Qozon (Volgabo'yi) Federal universiteti" federal davlat avtonom oliy ta'lim muassasi, Jizzax shahridagi filiali, Ijtimoiy fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi,

Mas'ul muallif: Haydarova Dilfuza Burxonovna, "Qozon (Volgabo'yi) Federal universiteti" federal davlat avtonom oliy ta'lim muassasi, Jizzax shahridagi filiali, Ijtimoiy fanlar kafedrasida katta o'qituvchisi,

e-mail: E-mail:
dbhaydarova79@gmail.com

Accepted: 11 Avgust 2026
Published: 11 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Haydarova, D. B. YURAK ISHEMIK KASALLIGIGA CHALINGAN BEMORLAR HISSIY HOLATIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR / D. B. Haydarova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 7, № 2. — B. 9–12.

Annotatsiya. Jahonda yurak-qon tomir kasalliklari aholi salomatligiga jiddiy xavf tug'dirayotgan eng muhim tibbiy va ijtimoiy muammolardan biri hisoblanadi. Yurak ishemik kasalligi kasallanish va o'lim ko'rsatkichlari bo'yicha yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Ushbu kasallik inson organizmining fiziologik faoliyatiga, uning ruhiy-emotsional holati, ijtimoiy faolligi va hayot sifatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda yurak ishemik kasalligining rivojlanishi va kechishida biologik omillar bilan bir qatorda ijtimoiy-psixologik omillarning ham muhim o'rin tutishi ta'kidlanmoqda. Shu sababli mazkur muammoni o'rganish zamonaviy tibbiyot va psixologiyaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlarning hissiy holatiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar yoritilib berilgan.

Kalit so'zlar: stress, xavotir, depressiya, patologiya, jismoniy faollik, nomukammallik hissi, hayotdan qoniqmaslik, ijtimoiy moslashuv, profilaktika.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ ПАЦИЕНТОВ С ИШЕМИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНЬЮ СЕРДЦА

Аннотация. Во всем мире сердечно-сосудистые заболевания являются одной из наиболее значимых медицинских и социальных проблем, представляющих серьезную угрозу для здоровья населения. Ишемическая болезнь сердца занимает одно из ведущих мест по показателям заболеваемости и смертности. Данное заболевание оказывает существенное влияние не только на физиологическое состояние организма человека, но и на его психоэмоциональное состояние, социальную активность и качество жизни. В последние годы в научных исследованиях подчеркивается, что в развитии и течении ишемической болезни сердца наряду с биологическими факторами важную роль играют также социально-психологические факторы. В связи с этим изучение данной проблемы является одним из актуальных направлений современной медицины и психологии. В данной статье рассматриваются социально-психологические факторы, влияющие на эмоциональное состояние пациентов с ишемической болезнью сердца.

Ключевые слова: стресс, тревожность, депрессия, патология, физическая активность, чувство неполноценности, неудовлетворенность жизнью, социальная адаптация, профилактика.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS INFLUENCING THE EMOTIONAL STATE OF PATIENTS WITH ISCHEMIC HEART DISEASE

Abstract. Cardiovascular diseases are among the most significant medical and social problems worldwide, posing a serious threat to public health. Ischemic heart disease holds one of the leading positions in terms of morbidity and mortality rates. This condition significantly affects not only the physiological functioning of the human body but also its psycho-emotional state, social activity, and overall quality of life. Recent scientific studies emphasize that, in addition to biological factors, socio-psychological factors play an important role in the development and progression of ischemic heart disease. Therefore, the study of this issue is considered one of the most relevant directions in modern medicine and psychology. This article examines the socio-psychological factors influencing the emotional state of patients with ischemic heart disease.

Keywords: stress, anxiety, depression, pathology, physical activity, feeling of inferiority, life dissatisfaction, social adaptation, prevention.

Kirish. Yurak ishemik kasalligi dunyo bo'ylab nogironlik va o'limning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik yurak mushagining kislorod bilan yetarli ta'minlanmasligi natijasida yuzaga keladi va bemorning jismoniy, ruhiy hamda ijtimoiy holatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Kasallikning surunkali kechishi, hayot tarzidagi cheklolar, qayta xurujlar xavfi va davolanish jarayonining uzoq davom etishi bemorlarda turli hissiy kechinmalarni keltirib chiqaradi.

Jahon miqyosida yurak ishemik kasalligi (YUIK) hozirgi kunga qadar tibbiyot sohasida eng dolzarb va murakkab muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Yurak-qon tomir kasalliklarini profilaktika qilish, erta aniqlash va davolash borasida erishilgan sezilarli yutuqlarga qaramasdan, YUIK kasallanish va o'lim ko'rsatkichlari bo'yicha yetakchi o'rinlardan birini egallab kelmoqda. Rivojlangan mamlakatlarda yurak ishemik kasalligi tufayli yuz beradigan o'lim holatlari umumiy o'lim ko'rsatkichlarining qariyb uchdan bir qismini tashkil etadi. Turli ilmiy manbalarga ko'ra, har yili dunyo bo'yicha 1 milliondan ortiq inson ushbu kasallik oqibatida hayotdan ko'z yumadi (Solovev G.M. va hammualliflar, 1998; Chernyavskiy A.M., 2008).

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, 2005-yilda yurak-qon tomir kasalliklari sababli 17,1 million kishi vafot etgan bo'lib, shundan 7,2 millioni koronar arteriya kasalligi hissasiga to'g'ri kelgan (Alekseeva O.P. va hammualliflar, 2006). Mazkur ko'rsatkichlar yurak ishemik kasalligining global sog'liqni saqlash tizimi oldidagi eng muhim muammolardan biri ekanligini tasdiqlaydi. Koronar arteriya kasalligi bilan bog'liq yuqori o'lim ko'rsatkichlari rivojlanayotgan, iqtisodiy jihatdan taraqqiy etgan davlatlarda ham kuzatilmoqda. Jumladan, 2008-yilda Buyuk Britaniyada koronar arteriya kasalligi bilan og'rikan bemorlar orasida yillik o'lim holatlari soni 94 ming kishini tashkil etgan. Shuningdek, 2009-yil statistik ma'lumotlariga ko'ra, Amerika Qo'shma Shtatlarida 785 mingdan ortiq kishi miokard infarktiga duchor bo'lgan. Mamlakatda har 25 soniyada bir marta koronar arteriya kasalligi holati qayd etiladi va zamonaviy tibbiyot yutuqlariga qaramasdan, har daqiqada bir kishi ushbu kasallik oqibatida vafot etadi.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda yurak-qon tomir kasalliklari tufayli 19,8 million kishi vafot etgan bo'lib, bu barcha o'lim holatlarining qariyb 32 foizini tashkil etgan. Ushbu o'limlarning 85 foizi yurak xuruji va insult hissasiga to'g'ri keladi. Ishemik yurak kasalligi dunyo bo'yicha o'limning eng asosiy sabablaridan biri bo'lib, 2021-yilda barcha o'limlarning taxminan 13 foiziga sabab bo'lgan. JSST ma'lumotlariga ko'ra, yurak-qon tomir kasalliklari oqibatida yuz berayotgan o'limlarning aksariyati past va o'rta daromadli mamlakatlarda kuzatiladi.

So'nggi yillarda yurak ishemik kasalligining nafaqat tibbiy, balki psixologik jihatlar ham alohida e'tibor qaratilayotgan muammolardan biriga aylandi. Global Burden of Disease tadqiqotlariga ko'ra, 2023-yilda dunyo bo'yicha taxminan 240 million kishi ishemik yurak kasalligi bilan yashagan. Kasallikning surunkali kechishi, takroriy xurujlar xavfi va o'lim ehtimoli bemorlarda xavotir, depressiya, stress va boshqa hissiy buzilishlarning rivojlanishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlarning hissiy holatiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillarni o'rganish, ularni uchraydigan stress, xavotir va depressiv holatlarni aniqlash hamda psixologik yordam ko'rsatish zamonaviy kardiologiya va tibbiy psixologiyaning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Yuqoridagi ma'lumotlar yurak ishemik kasalligining tibbiy, ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati nihoyatda yuqori ekanligini ko'rsatadi hamda kasallikning oldini olish, erta tashxislash va samarali davolash usullarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy izlanishlarni yanada kengaytirish zarurligini taqozo etadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlar hissiy holatining shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Ilmiy adabiyotlarda keltirilishicha, rivojlangan mamlakatlarning kardiologiya markazlariga yurak sohasidagi o'tkir og'riqlar bilan murojaat qilgan va dastlab "stenokardiya" yoki "miokard infarkti" tashxisi qo'yilgan bemorlarning katta qismida keyinchalik organik patologiya tasdiqlanmagan. Ushbu holatlarning aksariyati psixogen xarakterga ega bo'lib, stress, xavotir, depressiya va boshqa emotsional buzilishlar bilan bog'liq ekanligi aniqlangan. Bu esa yurak-qon tomir kasalliklarida bemorning hissiy holatini baholash va psixologik yordam ko'rsatish muhimligini ko'rsatadi. Shu sababli yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlarning hissiy holatini shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillarni o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Sharq tibbiyotining buyuk namoyandasi Abu Ali ibn Sino o'zining mashhur Tib qonunlari asarida inson salomatligini saqlashda nafaqat jismoniy, balki ruhiy holatning ham muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan. Olim uzoq davom etuvchi, ya'ni surunkali kasalliklarning inson organizmi va ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishini qayd etgan. Ibn Sino kasalliklarni tez kechuvchi va uzoq davom etuvchi turlarga ajratib, surunkali kasalliklar bemorning hayot tarzi, kayfiyati va umumiy ruhiy holatiga sezilarli ta'sir qilishini ko'rsatgan. Bugungi kunda yurak ishemik kasalligi ham surunkali kasalliklar qatoriga kirib, bemorning nafaqat jismoniy, balki psixologik holatida ham o'zgarishlarni yuzaga keltiradi. Kasallikning uzoq davom etishi, davolanish zarurati, jismoniy faollikning cheklanishi va kelajak haqidagi xavotir bemorlarda stress, depressiya, qo'rquv va emotsional zo'riqish holatlarining rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu jihatdan qaralganda, Ibn Sinoning surunkali kasalliklarning inson ruhiyatiga ta'siri haqidagi qarashlari hozirgi zamon tibbiyoti va tibbiy psixologiya fanida ham o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Abu Ali ibn Sino surunkali kasalliklarning inson organizmiga uzoq muddatli ta'sirini ta'riflar ekan, shunday yozadi: "Ba'zi kasalliklar bor-ki, ular tanada uzoq muddat saqlanadi, harorat yoki sovuqlik o'zgarishlari bilan kuchayadi yoki susayadi. Bunday holatlar davolashda ko'proq sabr va vaqt talab qiladi" (Al-Qonun fi't-tibb, 1-jild). Ushbu fikr surunkali kasalliklarning, jumladan, yurak ishemik kasalligining uzoq davom etuvchi xususiyatini va bemordan ham, shifokordan ham sabr-toqat talab qilishini ifodalaydi.

Ibn Sino davolash jarayonida bemorning ruhiy holatiga ham alohida e'tibor qaratgan. Uning ta'kidlashicha, davolash faqat kasallik alomatlarini bartaraf etishga emas, bemorning ruhiy kechinmalari, hissiy holati va psixologik farovonligini tiklashga ham qaratilishi lozim. Bu qarashlar bugungi kunda yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlar bilan ishlashda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Chunki kasallik bilan bog'liq xavotir, stress, qo'rquv va depressiv holatlar bemorning umumiy ahvoli hamda davolanish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun zamonaviy tibbiyotda kardiologik yordam bilan bir qatorda psixologik qo'llab-quvvatlash ham muhim yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi.

Kasallikni shaxsiy (individual) nuqtai nazardan o'rganish zarurati bir qator ilmiy maktablar tomonidan ta'kidlangan.

Xususan, psixosomatik yo'nalish vakillari sifatida Franz Alexander va Flanders Dunbar kasallikni faqat biologik jarayon sifatida emas, balki shaxsning psixologik tuzilishi, hayotiy tajribasi va emotsional kechinmalari bilan uzviy bog'liq hodisa sifatida talqin qilganlar. Ularning qarashlariga ko'ra, kasallik ma'lum hayotiy sharoitlarda shakllanadigan, har bir shaxs uchun individual xususiyatga ega bo'lgan hamda qisman irsiy va psixologik omillar bilan belgilanadigan holat sifatida namoyon bo'ladi. Ya'ni, shaxsning ichki ruhiy kechinmalari, stressga chidamliligi, konfliktlarni qabul qilish uslubi va emotsional reaksiyalari kasallikning yuzaga kelishi va kechishida muhim rol o'ynaydi. Bu yondashuv yurak ishemik kasalligi kabi surunkali kasalliklarda ayniqsa dolzarb bo'lib, bemorning hissiy holati va ijtimoiy-psixologik omillar kasallik simptomlarining kuchayishi yoki yengillashishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkinligini asoslab beradi.

L.S.Vigotskiy kasallik va psixik o'zgarishlarni tahlil etishda "nuqsonning birlamchi va ikkilamchi simptomlari" g'oyasini ilgari surgan. Uning nazariyasiga ko'ra, birlamchi nuqson - bu kasallik yoki biologik buzilishning bevosita natijasi bo'lsa, ikkilamchi nuqson shaxsning ijtimoiy-psixologik rivojlanishi jarayonida shakllanadigan ruhiy o'zgarishlarni ifodalaydi.

Vigotskiy fikricha, kasallik yoki jismoniy nuqsonni anglash natijasida paydo bo'ladigan "nomukammallik hissi" shaxsning o'z ijtimoiy mavqeini qayta baholashiga olib keladi. Bu holat bemorning o'ziga bo'lgan munosabati, o'zini qadrlashi va jamiyatdagi o'rnini idrok etishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu yondashuv yurak ishemik kasalligi kabi surunkali kasalliklarda ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, bemorda nafaqat jismoniy simptomlar, balki o'z holatini anglash bilan bog'liq psixologik o'zgarishlar, xavotir va ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari ham rivojlanishini tushuntirishga yordam beradi.

Rus olimi A.Sh.Txsostov surunkali kasalliklarga chalingan bemorlarda kasallik bilan bog'liq psixologik o'zgarishlarni keng qamrovda o'rgangan. U o'z tadqiqotlarida nafaqat kasallikning emotsional va ruhiy oqibatlarini, balki bemorning kasallikni anglash jarayonini ham alohida tahlil qilgan. Olimning ilmiy qarashlariga ko'ra, surunkali kasalliklarda bemorda "kasallikning ichki manzarasi" (ya'ni kasallikni subyektiv idrok etish) shakllanadi. Bu ichki tasavvur bemorning kasallikka nisbatan munosabati, davolanishga bo'lgan motivatsiyasi hamda psixologik moslashuv darajasini belgilab beradi. Shu jihatdan Txsostov tadqiqotlari yurak ishemik kasalligi kabi surunkali patologiyalarda bemorning hissiy holati va kasallikni qabul qilish mexanizmlarini tushinishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mamlakatimizda ham yurak ishemik kasalligi bilan bog'liq psixologik omillar, xususan, psixogen kardialgiya va aritmiyalarning masalasi uzoq yillardan buyon tadqiq etib kelinmoqda. R.D.Qurbonov, A.I.Xodjayev, T.O.Abdullayev va boshqa olimlarning ilmiy izlanishlari yurak-qon tomir tizimi kasalliklarida psixologik omillarning muhim o'rin tutishini ko'rsatgan. Mutaxassislarning ta'kidlashicha, yurak sohasidagi og'riqdan shikoyat qiluvchi bemorlarni baholashda nafaqat kardiologik, balki psixologik tekshiruvlarni ham o'tkazish zarur. Chunki stress, xavotir, depressiya va boshqa hissiy buzilishlar bemorning holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlarni kompleks tekshirish va davolash jarayonida kardiologik hamda psixologik yondashuvlarni birgalikda qo'llash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Mamlakatimiz psixolog olimlaridan kasalliklarning u yoki bu ko'rinishidagi holatlarini psixologik tomonlama o'rganish masalasi D.A.Urazbayeva, Z.Ibodullayev, M.X.Karamyan, D.I.Ilxamova, O.Avlayev, L.Mahkamova kabi olim va olimlarning ilmiy izlanishlari alohida e'tiborga loyiqdir.

Natijalar va muhokamalar. Yurak ishemik kasalligi bilan og'rigan bemorlarda tashvish, qo'rquv, depressiya, stress va umidsizlik kabi hissiy holatlar ko'p uchraydi. Kasallik tashxisi qo'yilgan paytdan boshlab bemor o'z sog'lig'i, mehnat faoliyati, oilaviy majburiyatlari va kelajagi haqida xavotir ola boshlaydi. Psixologik zo'riqish esa o'z navbatida yurak-qon tomir tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatib, kasallikning kechishini murakkablashtirishi mumkin. Oilaviy qo'llab-quvvatlash yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlarning hissiy holatini barqarorlashtirishda eng muhim ijtimoiy-psixologik omillardan biri hisoblanadi. Bemor uchun oila bu kundalik yordam manbai, psixologik tayanch va emotsional xavfsizlik muhitidir.

Kuchli oilaviy qo'llab-quvvatlash mavjud bo'lgan hollarda bemorda kasallikka moslashish osonlashadi, xavotir va depressiv holatlar kamayadi hamda davolanishga nisbatan ijobiy motivatsiya shakllanadi. Aksincha, oilada tushunmovchilik, befarqlik yoki ortiqcha stressli muhit kuzatilsa, bemorda ruhiy zo'riqish kuchayib, kasallik simptomlari yanada og'irlashishi mumkin. Oila a'zolarining bemorga nisbatan mehribon munosabati, parvarishdagi ishtiroki va emotsional qo'llab-quvvatlashi uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi hamda "kasallikni yengish mumkin" degan ichki psixologik resurslarni faollashtiradi. Shu sababli zamonaviy kardiologik amaliyotda oilaviy muhitni baholash va uni psixologik reabilitatsiya jarayoniga jalb qilish muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Yurak ishemik kasalligi bilan og'rigan bemorlarda iqtisodiy holat ham bemorlarning psixologik farovonligida muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy qiyinchiliklar, dori-darmon va davolanish xarajatlari, shuningdek mehnat qobiliyatining pasayishi bemorlarda kuchli stress, xavotir va kelajakka nisbatan noaniqlik hissinı kuchaytiradi. Aksincha, barqaror iqtisodiy sharoit bemorning o'zini xavfsiz his etishiga va davolanish jarayoniga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga yordam beradi. Kasbiy faoliyat va ijtimoiy mavqening o'zgarishi ham psixologik jihatdan sezilarli ta'sirga ega. Kasallik tufayli ish faoliyatining cheklanishi yoki mehnat qobiliyatining yo'qolishi bemorlarda o'z-o'ziga baho berishning pasayishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, faol kasbiy hayot kechirgan shaxslarda bu holat ruhiy tushkunlik, hayotdan qoniqmaslik va ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklarini kuchaytiradi. Yurak ishemik kasalligida tibbiy, ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Surunkali stress yurak ishemik kasalligi rivojlanishi va uning klinik kechishida eng muhim psixologik omillardan biri hisoblanadi. Doimiy ruhiy zo'riqish simpatik nerv tizimining faollashuviga olib kelib, yurak urish tezligi, qon bosimi va miokardga bo'lgan yuklamani oshiradi. Bu esa ishemik epizodlarning tez-tez takrorlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

Kasallik bilan bog'liq doimiy xavotir "yana xuruj bo'lishi mumkinligi", "yurak to'xtab qolishi ehtimoli" yoki "mehnat qobiliyatini yo'qotish" kabi fikrlar bemorda doimiy psixologik zo'riqish holatini shakllantiradi. Bunday holatlarda vegetativ buzilishlar (yurak urishining tezlashishi, nafas qisishi, ko'krakda siqilish hissi) ham kuchayishi mumkin.

Depressiya YIK bilan og'riqan bemorlar orasida eng ko'p uchraydigan psixopatologik holatlardan biri bo'lib, u kasallik kechishini og'irlashtiruvchi muhim omil hisoblanadi. Depressiv holatlarda bemorda qiziqish va motivatsiya pasayadi, hayotga befarqlik kuchayadi, uyqu va ishtaha buzilishi kuzatiladi. Bunday bemorlar davolanish jarayoniga passiv munosabat bildirishi, shifokor tavsiyalariga to'liq amal qilmasligi mumkin. Natijada reabilitatsiya jarayoni sekinlashadi va kasallikning prognozi yomonlashadi. Ilmiy tadqiqotlar depressiya mavjudligi YIK bilan og'riqan bemorlarda o'lim xavfini ham oshirishi mumkinligini ko'rsatadi.

Bemorning individual psixologik xususiyatlari kasallikka moslashuv jarayonida muhim rol o'ynaydi. Optimistik, hissiy jihatdan barqaror va stressga chidamli shaxslar kasallikni nisbatan yengilroq qabul qiladi hamda davolanish jarayonida faol ishtirok etadi. Aksincha, pessimistik qarashga ega, yuqori darajada xavotirli yoki hissiy beqaror shaxslar kasallikni og'ir qabul qiladi. Bunday bemorlarda "katastrofik fikrlash" (har qanday simptomni eng yomon holat bilan bog'lash) tez-tez uchraydi, bu esa psixologik zo'riqishni yanada kuchaytiradi.

Kasallikni anglash va uni realistik qabul qilish bemorning psixologik moslashuv jarayonida asosiy omillardan biridir. Kasallikni to'g'ri tushungan bemorlar davolanish jarayonida faol ishtirok etadi, profilaktik tavsiyalarga rioya qiladi va o'z sog'lig'i ustidan nazorat hissini saqlab qoladi. Biroq kasallikni inkor etish yoki uni haddan tashqari og'ir talqin qilish psixologik muvozanatni buzadi. Inkorga asoslangan reaksiyalar davolanishni kechiktirishi mumkin bo'lsa, ortiqcha drammatizatsiya esa kuchli tashvish va depressiv simptomlarni kuchaytiradi.

Xulosa. Yurak ishemik kasalligi nafaqat jismoniy, balki psixologik va ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqaradigan murakkab kasallikdir. Bemorlarning hissiy holati oilaviy munosabatlar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, iqtisodiy sharoit, kasbiy faoliyat, stress, depressiya va shaxsiy psixologik xususiyatlar kabi omillar ta'sirida shakllanadi. Ushbu omillarni chuqur o'rganish va hisobga olish bemorlarning hayot sifatini yaxshilash, davolanish samaradorligini oshirish hamda kasallik oqibatlarini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Yurak ishemik kasalligiga chalingan bemorlarga psixologik maslahat, psixoterapiya va stressni boshqarish usullarini o'rgatish hissiy holatni yaxshilashga xizmat qiladi. Kognitiv-xulqiy terapiya, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash guruhlar va sog'lom turmush tarzini shakllantirish bo'yicha treninglar bemorlarning ruhiy farovonligini oshirishda samarali vositalar hisoblanadi. Tibbiy xodimlarning bemor bilan empatik muloqoti ham muhim ahamiyatga ega. Shifokor va hamshiralarning kasallik haqida tushunarli ma'lumot berishi, bemorning savollariga javob qaytarishi va ruhiy qo'llab-quvvatlashi davolanish samaradorligini oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Abu Ali ibn Sino. Tibb qonunlari, I kitob, T. 1983 (tarjimonlar A. Rasulov, S. Mirzaev, U. I. Karimov, A. Murodov)
- [2] Алексеева О.П., Долбин И.В., Пикулев Д.В. Сочетанное течение ишемической болезни сердца и гастроэзофагеальной рефлюксной болезни // НМЖ. – 2006. – № 7. – с 7-12
- [3] Ibodullayev Z.R "Tibbiyot psixologiyasi" darslik Toshent 2019 y – 495 b
- [4] Менделевич, В. Д. Клиническая и медицинская психология : учеб. пособие / В. Д. Менделевич. – Москва : МЕДпрессинформ, 2008. – 432 с.
- [5] Карпов Ю.А., Сорокин Е.В. Стабильная ишемическая болезнь сердца: стратегия и тактика лечения. 2-е изд., перераб. И доп. М.: Медицинское информационное агентство, 2012. 271 с.
- [6] Соловьев Г. М., Попов Л. В., Портненко В. В., Силаев А. А. Малоинвазивные операции на коронарных артериях у больных ИБС без применения искусственного кровообращения. Всероссийская конференция «Минимально-инвазивная хирургия сердца и сосудов», 1-я: Тезисы. М 1998

2021